

Research Paper

Identifying Obstacles to the Establishment and Development of Ecotourism Residence in the Rural Areas Of Guilan Province

*Mehdi Hesam¹

1. Assistant professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature, University of Guilan, Rasht, Iran.

Citation: Hesam, M. (2019). [Identifying Obstacles to the Establishment and Development of Ecotourism Residence in the Rural Areas Of Guilan Province (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 10(3), 546-559, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2019.281777.1363>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2019.281777.1363>

Received: 24 May 2019

Accepted: 16 Sep.2019

ABSTRACT

Attention to the preservation of the environment and the local economy has made ecotourism a focus of planners and tourism professionals in recent years. In order to achieve the goals of ecotourism, the development of Ecotourism Residence is one of the most effective ways. In this regard, the province of *Guilan*, as one of the main tourism destinations in Iran with a large number of attractions and tourism resources, has always been a popular tourism destination that giving enough attention to the principles of ecotourism can lead to the development of the province. Accordingly, the development of ecotourism residences in the rural areas has been emphasized by the authorities throughout the past few years. Therefore, this research intends to use a qualitative method to identify the problems and challenges of developing ecotourism residences in the rural areas of *Guilan* province using grounded theory. Based on a purposeful and theoretical sampling, 41 experts, tourism activists, villagers, and officials were selected. Semi-structured interviews and field observations were used to collect data and information. Interviews continued until theoretical saturation stage. Based on the Grounded Theory, data coding was done in three stages, and its results were six nuclear issues, including factors related to land use, marketing, administrative problems, attractions, the lack of training and facilities, and management and planning.

Key words:

tourism, Ecotourism Residence, grounded theory, Rural Areas of *Guilan* Province

Copyright © 2019, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract**1. Introduction**

T

ourism is one of the largest and most employment-intensive sectors in the world. The development of tourism with its complexities includes different positive and negative effects that can be

examined in the three areas of environmental, economic, and socio-cultural. In this regard, considering the adverse effects of tourism in the past few decades, researchers have criticized mass tourism as a cause of environmental degradation and deterioration of social and cultural structures of indigenous communities. Accordingly, concepts such as ecotourism have been proposed to address these issues. The development of ecotourism residence is one of the most effective ways to achieve the goals of ecotour-

*** Corresponding Author:**

Mehdi Hesam, PhD

Address: 5th Kilometer of Persian Gulf Highway, Rasht, Guilan Province, Iran

Tel: +98 (13) 33690274

E-mail: mhesam@guilan.ac.ir

ism. In this regard, the province of *Guilan*, as one of the leading tourism destinations in Iran with a large number of attractions and tourism resources, has always been a popular tourism destination that giving enough attention to the principles of ecotourism can lead to the development of the province. Based on this, the development of ecotourism residences has been emphasized by authorities in the rural areas of *Guilan* province in the past few years. Therefore, this research aims to use a qualitative method to identify the problems and challenges of developing ecotourism residences in the rural areas of *Guilan* province using grounded theory.

2. Methodology

This research applied the Grounded theory method to identify the obstacles of developing ecotourism residence in the rural areas of *Guilan* province. The qualitative research method of Grounded Theory aims to study social processes in human interaction. This method was developed by [Glaser and Strauss \(1967\)](#) and is rooted in the Symbolic interactionism approach. It is a field method that investigates and describes phenomena in their natural contexts. Grounded Theory is a five-step process involving the research design (i.e., technical literature review and selecting items), data collection, setting data and writing items and concepts, analyzing data (the significant section), an designing and validating the model. By research design, we mean questions and scopes of research. Based on a purposeful and theoretical sampling, 41 experts, tourism activists, villagers, and officials were selected. The techniques used for data collection focused on semi-structured interviews and field observations. The interviews continued until theoretical saturation was reached.

3. Results

The findings of the study are based on 41 interviews conducted with experts, tourism activists, villagers, and officials. Sixty-five concepts were extracted, and then they categorized into six main issues, namely land use, marketing, administrative, attractions, training and facilities, and management and planning.

4. Discussion

Land-use changes within and outside of the villages is seen as one of the main barriers to the development of ecotourism residence in *Guilan* province. These changes have increased in recent years as a result of developing second home tourism. This, in turn, has led to a rise in

land price on the one hand and a land shortage of on the other hand, which has made it impossible to develop ecotourism residences in the rural areas in practice. A significant number of villagers who are interested in investing in ecotourism have no education or knowledge regarding ecotourism, and they usually lose their motivation and hope after a while. A lack of appropriate marketing and advertising can also be added to a lack of knowledge on ecotourism residence and ecotourism attractions. All of these are rooted in the mismanagement and unplanning. For example, there is no comprehensive plan for the planned construction of ecotourism residence in *Guilan* province, or there is not any feedback on past trends. It seems that lending and banking facilities cannot merely promote the development of ecotourism residence, and more attention should be paid to all aspects and factors affecting the process.

5. Conclusion

Attention to the preservation of the environment and the local economy has made ecotourism the focus of tourism planners and professionals in recent years. The participation of local people and villagers in ecotourism can be done in different ways. In our country's villages, one of the most important ways that has flourished in recent years is ecotourism residence. Meanwhile, *Guilan* province, with its various natural, historical, cultural, and human attractions, has always been regarded as one of the main tourist destinations of the country. Considering the large number of tourists entering the province, planning for their accommodation in ecotourism residence in rural areas can help boost the rural economy and further familiarizing the tourists with the villages and their culture.

Acknowledgments

This article has been sponsored by the *Guilan* governorate.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

شناسایی موانع تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در نواحی روستایی استان گیلان

* مهدی حسام^۱

۱- استادیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۰۴ خرداد ۱۳۹۸
تاریخ پذیرش: ۲۵ شهریور ۱۳۹۸

توجه به حفظ محیط زیست و اقتصاد محلی سبب شده است تا در سال‌های اخیر بومگردی در کانون توجه برنامه ریزان و متخصصین حوزه گردشگری قرار گیرد. جهت دستیابی به اهداف بومگردی، توسعه اقامتگاه‌های بومگردی یکی از راه‌های مؤثر است. در این میان، استان گیلان به‌عنوان یکی از مقصدهای اصلی گردشگری در ایران با دارا بودن تعداد زیادی از جاذبه‌ها و منابع گردشگری، همواره مورد توجه بسیاری از گردشگران است که در صورت توجه به اصول بومگردی می‌تواند سبب توسعه استان گردد. بر این مبنای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی در نواحی روستایی از چند سال گذشته همواره مورد تأکید مسئولین استان بوده است. از این رو این تحقیق قصد دارد تا با به‌کارگیری روش کیفی، مشکلات موجود در حوزه تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در نواحی روستایی استان گیلان را با استفاده از تئوری بنیانی شناسایی نماید. بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند، ۴۱ نفر از متخصصان، فعالان حوزه گردشگری استان، روستاییان و مسئولین به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. تکنیک‌های به‌کار گرفته‌شده برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات لازم، بر مصاحبه نیمه ساختار یافته و مشاهدات میدانی تمرکز یافتند. بر مبنای نظریه بنیانی، داده‌ها در سه مرحله کدگذاری تحلیل شدند و نتایج حاصل از آن، استخراج شش مقوله هسته‌ای شامل کاربری اراضی، بازاریابی، مشکلات اداری، جاذبه‌ها، کمبود آموزش و امکانات و مدیریت و برنامه‌ریزی است.

کلیدواژه‌ها:

گردشگری، اقامتگاه‌های بومگردی، تئوری بنیانی، نواحی روستایی استان گیلان

مقدمه

گذشته، گردشگری توده‌ای به‌عنوان عامل تخریب محیط زیست و ساختارهای فرهنگی و اجتماعی جوامع بومی، مورد انتقاد قرار گرفته و برای تغییر این وضع، مفاهیمی از جمله بومگردی مطرح شده است. بومگردی در وهله نخست ناظر بر ملاحظات زیست‌محیطی و مفهوم توسعه پایدار است و در آن طبیعت‌گردی در درجه دوم اهمیت قرار می‌گیرد (Rezvani, 2008). بومگردی، شکل جدید و متفاوتی از مسافرت طبیعی و ماجراجویی است که حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی محلی را از طریق بهبود رفاه جامعه محلی دنبال می‌کند (Serra, 2007).

در این میان یکی از انواع گردشگری، گردشگری روستایی است که با بسیاری از الگوهای دیگر گردشگری پیوند دارد (Rezvani, 2008). باتوجه به تجربیات جهانی، گردشگری روستایی می‌تواند منافع قابل‌ملاحظه اقتصادی و اجتماعی را برای نواحی روستایی از راه افزایش درآمد و بهبود زیرساخت‌ها به‌ویژه در نواحی

گردشگری یکی از بزرگ‌ترین و اشتغال‌زاترین و پردرآمدترین بخش‌ها در دنیا به شمار می‌رود. امروزه گردشگری یکی از زمینه‌های مهم توسعه پایدار منطقه‌ای و عاملی جایگزین برای توسعه نواحی حاشیه‌ای و دورافتاده به شمار می‌رود (Jomepour & Namayandeh, 2012). گردشگری امروزه به‌قدری در توسعه اقتصادی، اجتماعی، کشورها اهمیت دارد که اقتصاددانان آن را «صادرات نامرئی» نام نهاده‌اند (Rezvani, 2000). گردشگری به علت توانایی در کسب منابع مالی در حوزه تحت پوشش به‌عنوان استراتژی مناسب و پایدار توسعه اقتصادی شناخته می‌شود (Lee & Chang, 2008). گسترش گردشگری با پیچیدگی‌های مختص به خود دربردارنده اثرات مثبت و منفی و نتایج متفاوتی است که در سه حیطه زیست‌محیطی، اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی قابل بررسی است (Shamsoldini, 2010).

در این راستا باتوجه به اثرات منفی گردشگری در چند دهه

1. Ecotourism

* نویسنده مسئول:

دکتر مهدی حسام

نشانی: رشت، کیلومتر ۵ جاده رشت به قزوین، دانشگاه گیلان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی

تلفن: ۰۲۷۴ ۳۳۶۹۰ (۱۳) ۹۸+

پست الکترونیکی: mhesam@guilan.ac.ir

روستاها و آموزش گردشگران است. این ویژگی‌ها در اصطلاح بومگردی خلاصه می‌شود. پایدارترین گونه گردشگری نیز بومگردی جامعه‌محور^۲ است. اساساً بومگردی جامعه‌محور به سرمایه‌گذاری‌های بومگردی تحت مالکیت و مدیریت جامعه اشاره دارد. در این رویکرد توسعه، بهره‌گیری از منابع و ایجاد سود به‌منظور بالا بردن زندگی جوامع محلی انجام می‌گیرد. از این روی، حفاظت از جامعه، مشارکت جامعه در کسب‌وکار و توسعه جامعه از اجزای اصلی بومگردی جامعه‌محور است (bith, 2011). هدف این نوع گردشگری، نگهداشت بخش زیادی از منافع در داخل اقتصاد محلی است. در گام اول، بازیگران گردشگری جهانی می‌دانند که کشورها باید از درگیر شدن اکثریت جامعه در برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت و ارزیابی فرآیندهای مربوط به برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های گردشگری حمایت کنند (Murphy and Murphy, 2004). گردشگری جامعه‌محور گونه‌ای از گردشگری است که موجب به‌هم پیوستن مشارکت در زیر چتر پایداری می‌شود. در اغلب موارد، این گونه از گردشگری در سر مخالف طیف گردشگری بزرگ‌مقیاس، همگانی و انبوه قرار می‌گیرد که در آن‌ها شرکت‌های فعال، ارتباط اقتصادی اندکی با جامعه محلی دارند و شاید برخی از ساکنان با دستمزد و مهارت پایین در برخی از شغل‌ها فعالیت داشته باشند. گردشگری جامعه‌محور، توسعه گردشگری محلی است که با روش‌های نوآورانه و از طریق افراد و گروه‌ها، مالکان کسب‌وکارهای کوچک، کارآفرینان، انجمن‌های محلی و دولت انجام می‌گیرد (Sharpley & Telfer, 2012). بسیاری از محققین گردشگری، گردشگری جامعه‌محور را به‌عنوان رویکرد مهمی برای توسعه پایدار بیان می‌کنند (Li, 2004). علاوه بر این «توسون و تیموتی» هفت موضوع مهم در مورد مشارکت جامعه در توسعه گردشگری را پیشنهاد می‌کنند و این موضوعات عمدتاً شرح می‌دهد که چرا گردشگری جامعه‌محور مهم است. این موضوعات عبارت‌اند از:

۱. مشارکت جامعه، عنصری اساسی در اجرای طرح‌ها و استراتژی‌های گردشگری است؛
۲. مشارکت جامعه، به توسعه گردشگری پایدار کمک می‌کند؛
۳. مشارکت جامعه، سطح رضایت گردشگران را افزایش می‌دهد
۴. مشارکت جامعه، به طراحی بهتر برنامه‌های مربوط به گردشگری کمک می‌کند؛
۵. مشارکت جامعه، به توزیع عادلانه هزینه‌ها و منافع حاصل بین اعضاء جامعه کمک می‌کند؛
۶. مشارکت جامعه، به رضایت مردم در سطح محلی در مورد نیازها کمک می‌کند؛
۷. مشارکت جامعه، به توانمندسازی و تقویت فرآیند

2. Community-based Ecotourism (CBET)

حاشیه‌ای و کمتر توسعه‌یافته به همراه آورد. همچنین می‌تواند با تقویت تجدید ساختار اقتصادی و اجتماعی، به رشد اقتصاد نواحی روستایی کمک کند (Rezvani, 2008). توسعه نواحی روستایی از طریق گردشگری نیازمند برنامه‌ریزی در همه بخش‌های مربوط است. یکی از این بخش‌ها خدمات اقامتی است. خدمات اقامتی و رفاهی و کیفیت آن یکی از چالش‌های توسعه گردشگری و جذب و رضایت گردشگران بخصوص در مناطق روستایی کشور است. در این راستا در سال‌های اخیر موضوع اقامتگاه‌های بومگردی در کشور مورد توجه محققان، مدیران، سرمایه‌گذاران و گردشگران واقع شده است. استان گیلان نیز به‌عنوان یکی از مقصدهای اصلی گردشگری در ایران با دارا بودن تعداد زیادی از جاذبه‌ها و منابع گردشگری، همواره مورد توجه بسیاری از گردشگران است که در صورت توجه به اصول بومگردی می‌تواند سبب توسعه استان گردد. بر این مبنا تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی از چند سال گذشته همواره مورد تأکید مسئولین استان بوده است. اقامتگاه‌های بومگردی نمونه‌ای از کسب‌وکارهای کوچک‌مقیاس با مالکیت محلی هستند که با فشار کمتر برای محیط طبیعی و انسانی و کاهش نشت اقتصادی از فعالیت‌های اساسی در تحقق توسعه پایدار محسوب می‌شوند. ساختار بومی محصولات، خدمات و فعالیت‌های گردشگری، ساختار محیطی بومگرا، ساختار مالکیت و مدیریت خانوادگی و مشارکت جامعه محلی و ساختارهای مناسب زیربنایی گردشگری ارکان اصلی اقامتگاه‌های بومگردی را تشکیل می‌دهند. در واقع، هدف اصلی از ایجاد و توسعه این نوع اقامتگاه‌ها که دارای هویت و ساختاری بومی هستند، رسیدن به توسعه پایدار گردشگری بوده است و توسعه پایدار گردشگری نیز بر کیفیت زندگی برای جامعه میزبان، رضایت گردشگران و حفظ محیط‌زیست و منابع انسانی و اجتماعی تأکید دارد (Hosini, 2017). باتوجه به اهمیت موضوع، این تحقیق در پی شناسایی مشکلات موجود در حوزه تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در نواحی روستایی استان گیلان است.

مروری بر ادبیات موضوع

در سال‌های اخیر تقاضا برای استفاده گردشگری از مناطق روستایی به شدت افزایش یافته است. کیفیت موارد مورد نیاز مانند: وسایل ارتباطی، اصالت منطقه، میراث تاریخی و باستانی و ارتباط نزدیک با جمعیت روستایی بهبود یافته است. توجه رسانه‌ها به اصالت مناطق روستایی به‌ویژه به زندگی روستایی که به نظر می‌رسد با گسترش زندگی شهری مورد تهدید قرار گرفته، افزایش یافته است و امروزه گردشگران به دنبال جوامع روستایی دست‌نخورده هستند (Theobald; 2004). از سوی دیگر همزمان با این افزایش تقاضا، اثرات منفی گردشگری نیز افزایش پیدا نمود. راهکار کاهش اثرات منفی در مناطق روستایی همزمان با افزایش اثرات مثبت توجه به مشارکت مردم محلی برای ارتقاء اقتصادی آن‌ها، احترام به روستاییان، حفاظت محیط‌زیست

مردم‌محوری در مقصدهای گردشگری کمک می‌کند (Rocharungsat, 2005).

بنابراین بوم‌گردی جامعه‌محور نیز به‌عنوان یک نوع از گردشگری جایگزین معرفی شده است که برای تحقق مشارکت اجتماعی، به‌ویژه مشارکت محلی، در توسعه گردشگری پایدار، به رسمیت شناخته شده است (Auesriwong, 2015).

با توجه به اهمیت جامعه محلی در ادبیات نظری بومگردی، یکی از راه‌ها مشارکت آن‌ها، اقامتگاه‌های بومگردی است. از سال ۱۹۹۴ میلادی و در نخستین هم‌اندیشی بین‌المللی انجمن‌های تخصصی اکولوژی، نوع جدیدی از اقامتگاه‌ها با نام اقامتگاه بومی یا اکولوژی به‌صورت رسمی به دنیای گردشگری معرفی شد که در این نوع، ساختار اقامتگاه با هویت آن درهم تنیده بود. اقامتگاه‌های بوم‌گردی یا اکولوژی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و روستایی با رعایت سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه برای اسکان و پذیرایی از گردشگران احداث شدند یا خانه‌های تاریخی و قدیمی موجود در روستاها هستند که پس از مرمت به اقامتگاه تغییر کاربری دادند و ضمن بیشترین تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی پسندیده و تعریف‌شده در محیط‌های طبیعی و روستای فراهم کردند (Hawkins, 2004 cited by Anabestani, Giyahi, Javanshiri, 2018). بر اساس نخستین تعریف رسمی در سال ۲۰۰۲ میلادی، اقامتگاه بومی یا اکولوژی، امکانات اقامتگاهی گردشگری است که به معیارهای زیر پایبند است:

حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگی پیرامون؛ ایجاد کمترین اثر بر محیط طبیعی اطراف اقامتگاه هنگام ساخت آن؛ استفاده از معماری و مصالح بومی و داشتن بافت فرهنگی و فیزیکی خاص با توجه و هماهنگی با فرم، منظره و رنگ محیط؛ بهره‌گیری از سیستم‌های آبرسانی پایدار و کاهش مصرف آب؛ به‌کارگیری روش‌هایی برای بازیافت زباله‌های خشک و دفن دیگر انواع زباله بدون آسیب‌رسانی به محیط؛ استفاده از انرژی‌های پایدار به روش‌های سنتی و به‌کارگیری انرژی‌های نو با بهره‌گیری از وسایل مدرن؛ کار گروهی همراه با به‌کارگیری جامعه محلی؛ ارائه کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی ویژه کارکنان، گردشگران و مالکان اقامتگاه‌ها درباره چگونگی حفاظت و برخورد با محیط طبیعی و فرهنگی پیرامون؛ همکاری با برنامه‌های پژوهشی در جهت برنامه‌ریزی توسعه پایدار محلی (James, Hosier & Woo, 2002 cited by Anabestani, Giyahi, Javanshiri, 2018).

بر این مبنای اقامتگاه‌های بوم‌گردی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه

محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی قابل قبول و تعریف‌شده در محیط‌های طبیعی فراهم می‌نمایند. اقامتگاه‌های بوم‌گردی سبب می‌شود زنجیره فعالیت‌های اقتصادی و فرهنگی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم درگیر شود و فرصت‌های بسیار خوبی برای کسب‌وکارهای کوچک و خانوادگی ایجاد نماید. با افزایش ارزش افزوده و تنوع محصولات و خدمات، توانمندسازی جامعه محلی و توسعه پایدار حاصل و سبب کاهش مهاجرت‌های روستایی می‌شود، به‌علاوه باعث افزایش تعاملات فرهنگی جامعه میزبان با گردشگران و میهمان گردیده و در نتیجه رضایتمندی بیشتر گردشگران را فراهم می‌سازد. لذا توسعه این اقامتگاه‌ها می‌تواند به‌عنوان یکی از الگوهای توسعه پایدار طبیعت‌گردی، سبب ارتقا و توانمندسازی جوامع محلی و جلب مشارکت سرمایه‌گذاران بومی گردد و با ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در مناطق بومی از یک طرف به رشد اقتصادی و بهبود معیشتی جامعه بومی کمک کند و از طرف دیگر از رشد بی‌رویه مهاجرت به شهرهای بزرگ جلوگیری نماید (Bozarjemehri, 2017).

از سال‌های گذشته مطالعاتی در ارتباط با بوم‌گردی در داخل و خارج از کشور انجام شده است؛ اما درباره اقامتگاه‌های بومگردی و موانع تأسیس و توسعه آن‌ها کار تحقیقی کمتری صورت پذیرفت. در داخل کشور بوزرجمه‌ری (۲۰۱۷) در مقاله‌ای تحت عنوان «توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کشور، استان‌ها و شهرستان فردوس» به بررسی وضعیت توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در کشور و منطقه مورد مطالعه پرداخته است. همچنین از مهم‌ترین مشکلات تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی در شهرستان فردوس به مقدار ناچیز وام، مشکلات وثیقه و ضامن کارمند و بروکراسی اداری اشاره شده است. فرجی‌راد و احسانی (۲۰۱۱) نیز در مقاله خود به بررسی تأثیر اقامتگاه‌ها بومگردی بر ارتقاء سطح زندگی جامعه محلی پرداختند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که وجود اقامتگاه‌های بومی در مناطق روستایی گرمه و شیب دراز باعث ارتقاء و بهبود کیفیت زندگی جامعه بومی شده است. همچنین عنابستانی، گیاهی و جوانشیری (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی در روستای رادکان شهرستان چناران» به این نتیجه رسیدند که بیشترین تأثیر اقامتگاه‌های بومگردی بر اشتغال مستقیم و غیرمستقیم گسترش فرصت‌های شغلی برای زنان و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در منطقه مورد مطالعه بوده است. هاشمی و خسروی (۲۰۱۶) نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که احداث اقامتگاه‌های سازگار با محیط‌زیست می‌تواند سبب افزایش مشارکت و توانمندسازی جامعه محلی در منطقه سیمین دشت شود. در تحقیقات خارجی نیز بروچادو و پریرا (۲۰۱۷) در مقاله خود که درباره کیفیت خدمات دریافتی در گلمپینگ‌ها بوده به این نتیجه رسیدند که کیفیت خدمات در

روش از تئوری بنیانی بهره برده است. تئوری بنیانی یک روش تحقیق کیفی است که برای بررسی فرآیندهای اجتماعی موجود در تعاملات انسانی به کار می‌رود. این روش که توسط گلاسر و استراوس توسعه یافته ریشه در مکتب تفسیری تعامل‌گرایی سمبولیک دارد. این روش، نوعی تحقیق در عرصه است که پدیده‌ها را در موقعیت طبیعی آن‌ها مورد بررسی قرار داده و توصیف می‌نماید (Hajbagheri & salsali, 2003 cited by Papzan and etc, 2011). منظور از تئوری بنیانی برگرفته از داده‌هایی است که در طی فرایند پژوهش به صورت نظام‌مند گردآوری و تحلیل شده‌اند. در این روش، قابلیت تعمیم مؤثر نیست، بلکه هدف درک پدیده است. هدف از این پژوهش، دسترسی به تصویر روشنی از عواملی که باعث عدم تمایل به تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی در استان گیلان می‌شود (در قالب مدل مفهومی) بود، لذا به منظور دسترسی به این مهم از روش تئوری بنیانی^{۱۱} استفاده شد. محدوده تحقیق، استان گیلان است. جامعه مورد مطالعه در این تحقیق، چهار دسته شامل دسته نخست، روستاییان سرمایه‌گذار یا علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری در این زمینه (۱۱ نفر)، دسته دوم، متخصصین مرتبط با بخش گردشگری (۷ نفر) و دسته سوم، شامل مدیران مرتبط با موضوع (۱۱ نفر) و دسته چهارم، فعالان حوزه گردشگری مانند آژانس‌های گردشگری (۱۲ نفر). تعداد این افراد در مجموع ۴۱ نفر بوده که قابل دسترس بوده‌اند. که با مصاحبه‌های تا نقطه اشباع تئوریک^{۱۲} داده‌ها جمع‌آوری شد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های عمیق^{۱۳}، مصاحبه‌های متمرکز^{۱۴} و مشاهده مستقیم^{۱۵} استفاده شد.

یافته‌ها

در ادامه این بخش از تحقیق پس از جمع‌آوری اطلاعات از جامعه مورد مطالعه، به بررسی و تحلیل مطالب پرداخته شد. پس از چندین بار مرور، موارد مشابه، نکات اضافه، زائد و بدون ارتباط با موضوع تحقیق، حذف و گویه‌های کلیدی در قالب کد و مفاهیم^{۱۶} که لیست آن‌ها در جدول شماره ۲ آورده شده، به دست آمد

کدگذاری باز^{۱۷}

در این مرحله طبق جدول شماره ۱، محقق با به‌کارگیری سیستم کدگذاری باز، خط به خط^{۱۸} داده‌ها را تحلیل و فرآیندهای آن را تشخیص داده و به هر جمله به صورت جداگانه یک کد داده شد.

این نوع از اقامتگاه‌های واقع در طبیعت چند بعدی بوده و موارد زیادی از جمله غذا و فعالیت‌های جانبی، شیوه برخورد کارکنان و غیره را شامل می‌شود. میک و ایگلز^۴ (۲۰۱۹) نیز در تحقیق درباره برند اقامتگاه‌های بومگردی در کاستاریکا مهم‌ترین مزایا در این زمینه را استانداردهای کیفیت خدمات، امور مالی، اعتماد بین ذی‌نفعان، پشتیبانی دولت، رقابت، بازاریابی و غیره می‌دانند. بلنگی و مهتا^۵ (۲۰۰۶) در تحقیق خود به نقش اساسی بومگردی در اقامتگاه‌های بومگردی تأکید دارند. ربکا، بورگو و بور^۶ (۲۰۱۵) در بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا به این نتیجه رسیده‌اند که اقامتگاه‌های بومگردی با افزایش آگاهی جوامع محلی و تغییر نگرش آن‌ها و مسئولان دولتی به محیط طبیعی، در حفاظت از توانمندی‌های طبیعی و توسعه گردشگری مؤثرند و با توجه به هجوم گردشگران به مناطق طبیعی با ارائه خدمات اقامتگاهی از آسیب رساندن به آن‌ها جلوگیری می‌کنند. جمال‌الدین و بی‌غم یوسف^۷ (۲۰۱۳) در پژوهشی به نقش ابتکارات سبز در کاهش هزینه‌های تفرجگاه‌ها و اقامتگاه‌های گردشگری تأکید می‌کنند. جکسون^۸ (۲۰۱۰) در مقاله‌ای به بررسی اجزا و امکانات یک اقامتگاه گردشگری سبز پرداخته است. این اقامتگاه‌ها با مشخصات همچون مصرف انرژی، آب، تولید و دفع پسماند و آلودگی هوا مشخص می‌شوند.

منطقه مورد مطالعه

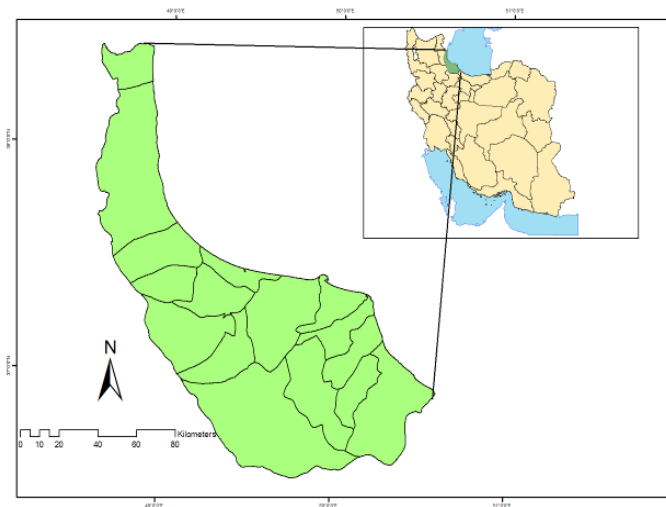
استان گیلان با مساحتی در حدود ۱۴۷۱۱ کیلومترمربع در میان رشته‌کوه‌های البرز و تالش در شمال ایران قرار گرفته است. البرز غربی مانند حصار گیلان را در بر گرفته و بلندترین قله آن درفک نام دارد. جلگه گیلان حدفاصل کوه و دریا، با ارتفاعی در حدود ۳۵ متر پایین‌تر از سطح دریاهای آزاد تا ۱۷۵ متری از سطح دریا، گسترده شده است. این جلگه در حدود یک سوم از مساحت استان را به خود اختصاص داده که به دو بخش عمده شرق و غرب گیلان تقسیم می‌شود. گیلان، سرسبزترین استان کشور، به واسطه برخورداری اقلیم معتدل در ایران به آب‌وهوای معتدل خزری معروف است. همان‌طور که در تصویر شماره ۱ دیده می‌شود، بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، استان گیلان دارای ۱۶ شهرستان است.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، توسعه‌ای - کاربردی و از نظر پارادایم^۱ در گروه تحقیقات کیفی^{۱۰} قرار می‌گیرد و از بعد

11. Grounded Theory
12. Theoretical Saturation
13. Deep Interview
14. Focus Group
15. Direct Observation
16. Concept
17. Open Coding
18. Line by Line

4. Mic & Eagles
5. Blangy & Mehta
6. Rebecca, Burugu & Bor,
7. Jamaludin and Begam Yusof
8. Jackson
9. Paradigm
10. Qualitative research

تصویر ۱. نقشه منطقه مورد مطالعه. منبع: Iran National Cartographic Center, 2014

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۱. مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از پژوهش (کدگذاری باز).

طولانی بودن و سختگیری بانک‌ها برای ارائه تسهیلات تأسیس واحدهای بومگردی، مستعد بودن استان برای افزایش قیمت زمین، ساختمان و اجاره‌بها، ضعف مدیران در ساماندهی گردشگری انبوه و چادرخواب‌ها، اجرائی نشدن یا طولانی شدن طرح‌های گردشگری، عدم توجه مدیران به بازاریابی گردشگری، مشارکت کم مسئولان محلی، مدیریت موازی و عدم هماهنگی سازمان‌ها با یکدیگر، تبلیغات اندک از سوی مدیران استانی در ارتباط با اقامتگاه‌های بومگردی، کم‌توجهی به تولید آثار فرهنگی و هنری از سوی سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری و سازمان صداوسیما استان در ارتباط با اقامتگاه‌های بومگردی، نبود دفاتر واحدهای استقبال و پذیرایی از گردشگران، کم‌توجهی به برگزاری نمایشگاه‌ها، سمینارها و همایش‌های تخصصی مختلف در سطح استانی، ملی و بین‌المللی، افزایش قیمت زمین، مصالح و نیروی کار در سال‌های اخیر و عدم کفایت وام دریافتی، کم‌توجهی به ویژگی‌های بومی در معماری اقامتگاه‌های بومگردی، تغییر کاربری اراضی کشاورزی به خانه‌های دوم گردشگری و به‌تبع آن افزایش بی‌رویه قیمت زمین، به‌صرفه نبودن سرمایه‌گذاری گردشگری در منطقه آزاد انزلی با توجه به بالا بودن قیمت زمین، کمبود امکانات و خدمات زیرساختی در برخی از مناطق، کمبود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده، نداشتن طرح جامع گردشگری استان، ضعف بنیان‌های حقوقی و مدیریتی در حوزه بومگردی، نظارت محدود مدیریت محلی و دولتی بر امور اثرگذار بر بومگردی مانند تخلیه پساب‌ها و ... در تالاب‌ها، عدم آگاهی کامل بخشداران و مسئولان محلی از بومگردی و تأسیس اقامتگاه‌ها، ماندگاری پایین گردشگران در مناطق جلگه‌ای و کوهستانی و تمایل بیشتر به نواحی ساحلی، حذف تدریجی میراث فرهنگی و صنایع‌دستی از فعالیت ساکنین روستایی، کم‌توجهی در به‌کارگیری مدیران باتجربه و توانمند، فشارهای مدیران بالادستی برای اجرای پروژه‌ها بدون انجام مطالعات، نگاه و بینش محدود، ضعیف و کوتاهمدت مدیریت استانی به مقوله گردشگری، فروش زیاد زمین و مسکن به افراد غیربومی و گردشگران، عدم شفافیت در مقوله تغییر کاربری‌ها به گردشگری و بومگردی، زمان‌بر بودن و بروکراسی اداری طولانی برای سرمایه‌گذاری گردشگری، عدم وجود اراضی خالی در بسیاری از روستاها برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی و عدم پیش‌بینی در طرح‌های هادی، کمبود الگوهای موفق اقامتگاه‌های بومگردی در استان، عدم همکاری سازمان‌ها علی‌رغم وعده در جلسات، خلأ قانونی برای استفاده از تالاب‌ها و سل‌ها برای بومگردی، عدم همکاری در منطقه آزاد انزلی درباره کاربری اراضی، مشخص نبودن منافع و سرانجام طرح تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، عدم تصمیم واحد بین ارگان‌ها بخصوص در زمینه اراضی، فصلی بودن گردشگری در استان، ضعف اختیارات محلی، عدم دیدگاه فرابخشی بنیاد مسکن برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، تعیین تکلیف نشدن اراضی خارج از محدوده برای تأسیس اقامتگاه‌ها، کمبود برنامه‌های مناسب گردشگری در راستای استفاده از سرمایه‌های ساکنین بومی، متناسب نبودن قیمت‌ها با کیفیت محصولات ارائه‌شده به گردشگران در برخی از اقامتگاه‌ها و تخریب وجهه بومگردی، فعالیت بسیاری از واحدهای قلمتی غیرمجاز به اسم اقامتگاه بومگردی و تخریب وجهه آن، ضعف در نحوه برخورد و میزبانی جوامع محلی، تغییر کاربری غیرمجاز و افزایش زمین‌خواری سودجو، نامناسب بودن کیفیت محورهای دسترسی به برخی از جاذبه‌های گردشگری استان، موانع بانکی مانند سپرده‌گذاری اولیه، مشکل زیرساختی مانند آب در بسیاری از روستاها، زمان زیاد بازدید بنیاد مسکن، عدم اعتماد مردم محلی به این‌گونه طرح‌ها، کمبود ایجاد تعادل و تعامل در فعالیت‌های اقتصادی ساکنان بومی و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی، عدم آموزش جامعه محلی، نداشتن طرح جامع استانی برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، عدم اجازه برای تغییر کاربری اراضی پس از احداث اقامتگاه‌های بومگردی، نداشتن ارزیابی از روند تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی توسط دستگاه‌های مسئول، آگاه نبودن بسیاری از دست‌اندرکاران این حوزه به مفهوم بومگردی، قیمت بسیار بالای برخی از اقامتگاه‌های بومگردی و در نتیجه عدم رغبت گردشگران برای اقامت در آن‌ها، نبود راهنما در میادین ورودی مقصدهای گردشگری برای اطلاع‌رسانی درباره اقامتگاه‌ها، رفتارهای ناپایدار اقامتگاه‌ها برای مراجعه مجدد گردشگران، نبود پژوهش‌های اساسی برای بررسی دلایل تمایل کم برای سرمایه‌گذاری در اقامتگاه‌های بومگردی، عدم تمرکز آژانس‌های گردشگری برای اقامت گردشگران در اقامتگاه‌های بومگردی، نبود خوشه‌ها و شبکه‌های کسب‌وکارهای گردشگری، کم‌توجهی به تأسیس شرکت‌های تعاونی چندمنظوره گردشگری، میزان اندک وام، نداشتن وثیقه و یا ضامن کارمند، کندی روند پرداخت وام.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری طبقات^{۱۹} تشکیل شده توسعه می‌یابند و هر طبقه شامل زیر طبقه‌هایی خواهد شد و ارتباط هر یک از آن‌ها نیز مشخص می‌شود. در کدگذاری محوری داده‌ها در فرایندی مستمر با هم مقایسه می‌شوند تا بعد از کدگذاری باز پیوند بین مقوله‌ها مشخص شود. لازمه مرحله کدگذاری محوری مقایسه دائمی داده‌هاست. محقق داده‌های کدگذاری شده را با یکدیگر مقایسه نموده و به صورت خوشه‌هایی که با هم تناسب دارند درمی‌آورد و کدهای مشابه را در یک طبقه قرار می‌دهد (Hajbagheri & salsali, 2003 cited by Karami Dehkordi and etc, 2019). در این مرحله محقق کدها و دسته‌های اولیه‌ای که در کدگذاری باز ایجاد کرده بود با ادغام موارد مشابه، ارتباط بین خرده طبقه‌ها را مشخص نموده و طبقاتی با مفاهیم جدید تشکیل می‌دهد که نتایج آن در جدول شماره ۲ آورده شده است.

کدگذاری انتخابی

در این مرحله جمله‌هایی را که قبلاً کدگذاری شده بودند دوباره با هم ترکیب شدند تا مقوله‌ای که قادر است سایر طبقات یا مفاهیم را به یکدیگر ارتباط دهد شناسایی شود و چارچوب مفهومی تحقیق کم‌کم شکل گیرد. نکته مهم در این مرحله گرد هم آمدن کلیه طبقات و خرده طبقات حول یک محور عمده است که زمینه مدل یا نظریه را فراهم می‌نماید. فعالیت عمده و اصلی این مرحله از تحقیق، ایجاد خط سیر داستان^{۲۰} که همه طبقات را در برمی‌گیرد، است. در مرحله کدگذاری انتخابی طی فرایندی انسجام بخش، مقوله‌های هسته‌ای یا اصلی انتخاب می‌شوند. در پژوهش حاضر با تحلیل نتایج حاصل از مقوله‌های گسترده، ۶ مقوله هسته‌ای شامل کاربری اراضی، بازاریابی، مشکلات اداری، جاذبه‌ها، کمبود آموزش و امکانات و مدیریت و برنامه‌ریزی نمایان شد که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شوند.

19. Categories

20. Story Line

جدول ۲. طبقات گسترده و خرده طبقات حاصل از مفاهیم (کدگذاری محوری).

طبقات گسترده	خرده طبقات
روند اعطای تسهیلات بانکها	طولانی بودن و سختگیری بانک‌ها برای ارائه تسهیلات تأسیس واحدهای بومگردی، موانع بانکی مانند سپرده‌گذاری اولیه، میزان اندک وام، نداشتن وثیقه و یا ضامن کارمند، کندی روند پرداخت وام.
قیمت زمین	مستعد بودن استان برای افزایش قیمت زمین، ساختمان و اجاره‌بها، افزایش قیمت زمین، مصالح و نیروی کار در سال‌های اخیر و عدم کفاف وام دریافتی، تغییر کاربری اراضی کشاورزی به خانه‌های دوم گردشگری و به تبع آن افزایش بی‌رویه قیمت زمین، به‌صرفه نبودن سرمایه‌گذاری گردشگری در منطقه آزاد انزلی باتوجه به بالا بودن قیمت زمین، فروش زیاد زمین و مسکن به افراد غیربومی و گردشگران،
نبود زمین	عدم وجود اراضی خالی در بسیاری از روستاها برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی و عدم پیش‌بینی در طرح‌های هادی،
تغییر کاربری اراضی	عدم شفافیت در مقوله تغییر کاربری‌ها به گردشگری و بومگردی، عدم همکاری در منطقه آزاد انزلی درباره کاربری اراضی، تغییر کاربری غیرمجاز و افزایش زمین‌خواری سودجو، عدم اجازه برای تغییر کاربری اراضی پس از احداث اقامتگاه‌های بومگردی،
عدم ساماندهی گردشگران	ضعف مدیران در ساماندهی گردشگری انبوه و چادرخواب‌ها، ماندگاری پایین گردشگران در مناطق جلگه‌ای و کوهستانی و تمایل بیشتر به نواحی ساحلی، فصلی بودن گردشگری در استان،
نبود طرح‌های پشتیبان	اجرای نشدن یا طولانی شدن طرح‌های گردشگری، نداشتن طرح جامع گردشگری استان، نداشتن طرح جامع استانی برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، نبود پژوهش‌های اساسی برای بررسی دلایل تمایل کم برای سرمایه‌گذاری در اقامتگاه‌های بومگردی،
بازاریابی و تبلیغات	عدم توجه مدیران به بازاریابی گردشگری، تبلیغات اندک از سوی مدیران استانی در ارتباط با اقامتگاه‌های بومگردی، کم‌توجهی به تولید آثار فرهنگی و هنری از سوی سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری و سازمان صداوسیما استان در ارتباط با اقامتگاه‌های بومگردی، نبود دفاتر واحدهای استقبال و پذیرایی از گردشگران، کم‌توجهی به برگزاری نمایشگاه‌ها، سمینارها و همایش‌های تخصصی مختلف در سطح استانی، ملی و بین‌المللی، نبود راهنما در مبادی ورودی مقصدهای گردشگری برای اطلاع‌رسانی درباره اقامتگاه‌ها،
مشارکت کم روستاییان و مسئولین	مشارکت کم مسئولان محلی، کمبود برنامه‌های مناسب گردشگری در راستای استفاده از سرمایه‌های ساکنین بومی، نبود خوشه‌ها و شبکه‌های کسب‌وکارهای گردشگری، کم‌توجهی به تأسیس شرکت‌های تعاونی چندمنظوره گردشگری
هماهنگی سازمان‌ها	مدیریت موازی و عدم هماهنگی سازمان‌ها با یکدیگر، عدم تصمیم واحد بین ارگان‌ها بخصوص در زمینه اراضی، کمبود ایجاد تعادل و تعامل در فعالیت‌های اقتصادی ساکنان بومی و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی،
معماری	کم‌توجهی به ویژگی‌های بومی در معماری اقامتگاه‌های بومگردی،
کمبود امکانات	کمبود امکانات و خدمات زیرساختی در برخی از مناطق، نامناسب بودن کیفیت محورهای دسترسی به برخی از جاذبه‌های گردشگری استان، مشکل زیرساختی مانند آب در بسیاری از روستاها،

ادامه جدول ۲. طبقات گسترده و خرده طبقات حاصل از مفاهیم (کدگذاری محوری).

طبقات گسترده	خرده طبقات
نیروی انسانی	کمبود نیروهای متخصص و آموزش دیده،
مسائل حقوقی	ضعف بنیان‌های حقوقی و مدیریتی در حوزه بومگردی، خلأ قانونی برای استفاده از تالاب‌ها و سل‌ها برای بومگردی، ضعف اختیارات محلی، عدم دیدگاه فرابخشی بنیاد مسکن برای تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، تعیین تکلیف نشدن اراضی خارج از محدوده برای تأسیس اقامتگاه‌ها،
نظارت	نظارت محدود مدیریت محلی و دولتی بر امور اثرگذار بر بومگردی مانند تخلیه پساب‌ها و ... در تالاب‌ها، متناسب نبودن قیمت‌ها با کیفیت محصولات ارائه شده به گردشگران در برخی از اقامتگاه‌ها و تخریب وجهه اقامتگاه‌های بومگردی، فعالیت بسیاری از واحدهای قلمتی غیرمجاز به اسم اقامتگاه بومگردی و تخریب وجهه آن، نداشتن ارزیابی از روند تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی توسط دستگاه‌های مسئول،
آگاهی و آموزش	عدم آگاهی کامل بخشداران و مسئولان محلی از بومگردی و تأسیس اقامتگاه‌ها، مشخص نبودن منافع و سرانجام طرح تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی، عدم اعتماد مردم محلی به این گونه طرح‌ها، عدم آموزش جامعه محلی، آگاه نبودن بسیاری از دست‌اندرکاران این حوزه به مفهوم بومگردی، رفتارهای ناپایدار اقامتگاه‌ها برای مراجع مجدد گردشگران، ضعف در نحوه برخورد و میزبانی جوامع محلی،
حذف جاذبه‌ها	حذف تدریجی میراث فرهنگی و صنایع‌دستی از فعالیت ساکنین روستایی،
مدیریت نامطلوب	فشارهای مدیران بالادستی برای اجرای پروژه‌ها بدون انجام مطالعات، کم‌توجهی در به‌کارگیری مدیران باتجربه و توانمند، نگاه و بینش محدود، ضعیف و کوتاه‌مدت مدیریت استانی به مقوله گردشگری، عدم همکاری سازمان‌ها علی‌رغم وعده در جلسات،
بروکراسی اداری	زمان‌بر بودن و بروکراسی اداری طولانی برای سرمایه‌گذاری گردشگری، زمان زیاد بازدید بنیاد مسکن،
نبود الگو	کمبود الگوهای موفق اقامتگاه‌های بومگردی در استان،
قیمت ارائه خدمات	قیمت بسیار بالای برخی از اقامتگاه‌های بومگردی و در نتیجه عدم رغبت گردشگران برای اقامت در آن‌ها،
آژانس‌های گردشگری	عدم تمرکز آژانس‌های گردشگری برای اقامت گردشگران در اقامتگاه‌های بومگردی،

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

جدول ۳. نمود مقوله‌ها در کدگذاری انتخابی.

مقوله‌های گسترده	مقوله‌های هسته‌ای
قیمت زمین، نبود زمین، تغییر کاربری اراضی	کاربری اراضی
بازاریابی و تبلیغات، آژانس‌های گردشگری	بازاریابی
هماهنگی سازمان‌ها، نظارت، بروکراسی اداری، روند اعطای تسهیلات بانک‌ها، مشارکت روستاییان و مسئولین، عدم ساماندهی گردشگران، قیمت ارائه خدمات	مشکلات اداری
معماری، نبود الگو، حذف جاذبه‌ها	جاذبه‌ها
کمبود امکانات، نیروی انسانی، آگاهی و آموزش	کمبود آموزش و امکانات
مسائل حقوقی، مدیریت نامطلوب، نبود طرح‌های پشتیبان	مدیریت و برنامه‌ریزی

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

بحث و نتیجه‌گیری

فراوان طبیعی، تاریخی، فرهنگی و انسان‌ساخت، همواره به‌عنوان یکی از مقصدهای گردشگری اصلی کشور مورد توجه بوده است. باتوجه به تعداد بالای گردشگران ورودی به استان، چنانچه برنامه‌ریزی مناسب برای اقامت آن‌ها در اقامتگاه‌های بومگردی روستایی صورت گیرد، می‌تواند علاوه بر آشنایی گردشگران با روستاها و فرهنگ آن‌ها به اقتصاد روستایی کمک نماید. همان‌طور که اشاره شد بحث اقامتگاه‌های بومگردی از سال‌های اخیر در کشور به‌صورت روزافزونی مطرح شده است؛ اما در استان گیلان نتوانسته است به توسعه قابل قبولی دست پیدا کند. از این‌رو،

بومگردی به‌عنوان وجه متعالی گردشگری می‌تواند ضمن حفظ محیط‌زیست که امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های توسعه گردشگری است، به اقتصاد محلی کمک نماید. مشارکت مردم محلی و روستاییان در بومگردی می‌تواند با راه‌های مختلفی انجام پذیرد. یکی از مهم‌ترین این راه‌ها که در سال‌های اخیر در روستاهای کشور ما رونق زیادی پیدا کرده است، اقامتگاه‌های بومگردی است. در این بین استان گیلان با داشتن جاذبه‌های

و همچنین وجود مدیریت موازی در این زمینه است و چه بسا سازمان‌هایی که اعتقادی به بخش گردشگری نداشته و خود در این مسیر موانعی را نیز به وجود می‌آورند، ضعف در حوزه بازاریابی و تبلیغات وجود دارد. در مجموع می‌توان گفت مشکلات مدیریتی باعث کم اثر شدن، توان‌های زیست‌محیطی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی برای جذب گردشگری و ماندگاری آن‌ها می‌شود و چه بسا که با اتخاذ تصمیمات نادرست، نتایج بد و گاه غیرقابل جبرانی برای بومگردی به صورت کلی و اقامتگاه‌های بومگردی به صورت خاص به وجود آید.

در انتها نسبت به ارائه مدل پارادایمی پژوهش اقدام گردید. نخستین گام در مرحله طراحی مدل، طبقه‌بندی مرکزی است که درون‌مایه تحقیق را نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر با توجه به مفاهیم؛ مقوله‌های گسترده و هسته‌ای در جریان کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی و ساخت قضایای نظری مدل **تصویر شماره ۲** به عنوان مدل پارادایمی پژوهش طراحی شد.

تحقیق حاضر به دنبال موانع توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در استان گیلان است. نتایج نشان می‌دهد، مهم‌ترین مشکلات تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی، ۶ مقوله هسته‌ای شامل کاربری اراضی، بازاریابی، مشکلات اداری، جاذبه‌ها، کمبود آموزش و امکانات و مدیریت و برنامه‌ریزی نمایان گردید.

به صورت کلی توسعه گردشگری در چند سال اخیر به عنوان موضوعی پرجاذبه برای مسئولین و مدیران تبدیل شده است و علاقه‌مندی فراوانی را در بین آنان ایجاد کرده است. نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی مختلفی نیز در سطح استان گیلان برای حمایت از گردشگری در راستای ایجاد تسهیلات و خدمات مرتبط شکل گرفته یا بسیج شده‌اند. به رغم این همه، ضعف‌های بسیاری مانند، ساماندهی گردشگران انبوه و چادرخواب‌ها در فصول گردشگری استان، روند طرح‌های گردشگری در بازه زمانی بسیار طولانی تهیه می‌شوند و در بسیاری از موارد یا اجرا نمی‌شوند و یا به اهداف موردنظر دست نمی‌یابند که خود در بسیاری از موارد ناشی از ناهماهنگی بین سازمان‌های مختلف

تصویر ۲. مدل پارادایمی پژوهش. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

و تسهیلات بانکی نمی‌تواند سبب توسعه اقامتگاه‌های بومگردی شود و می‌بایست به تمامی جنبه‌ها و عوامل مؤثر در این روند، توجه نمود.

تشکر و قدردانی

این مقاله با حمایت استانداری گیلان به انجام رسیده است که بدین‌وسیله از این سازمان تشکر و قدردانی می‌گردد.

در سال‌های اخیر گردشگری در نواحی روستایی رشد زیادی پیدا کرده است. هم‌زمان توجه به اصالت‌های روستایی باتوجه‌به کم‌رنگ شدن آن در زندگی شهری، نیز افزایش یافته و به‌تبع آن اثرات مثبت و منفی گردشگری نمایان‌تر شده است. در جهت افزایش اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی توجه به بومگردی می‌تواند راه‌گشا باشد. در این‌بین اقامتگاه‌های بومگردی باتوجه‌به وسعت دامنه فعالیت‌هایی که می‌توانند ارائه دهند و همچنین امکان مشارکت بالایی را توسط روستایی فراهم می‌آورد، مورد توجه خاص قرار گرفته است. این اقامتگاه‌ها باید توجه به حفظ محیط‌زیست داشته باشند، توسط مردم محلی احداث و اداره شوند و به اقتصاد محلی کمک نمایند. باتوجه‌به مزیت‌های مورد اشاره و وضعیت مناسب استان گیلان در جذب گردشگر، تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در سال‌های همواره مورد تأکید مسئولین بوده است. از این‌رو این تحقیق به دنبال موانع تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی است و بر این اساس با استفاده از نظرات گروه‌های درگیر در این مسئله، نسبت به شناسایی شش مقوله هسته‌ای شامل کاربری اراضی، بازاریابی، مشکلات اداری، جاذبه‌ها، کمبود آموزش و امکانات و مدیریت و برنامه‌ریزی به‌عنوان مانع اقدام شد. یکی از مشکلات عمده شکل‌گیری اقامتگاه‌های بومگردی در استان گیلان تغییر کاربری اراضی در محدوده و خارج از محدوده روستاها است که در سال‌های اخیر باتوجه‌به گسترش خانه‌های دوم گردشگری افزایش بسیار زیادی پیدا کرده است. این موضوع سبب افزایش قیمت زمین از یک‌سو و کمبود زمین از سوی دیگر شده است که باعث شده عملاً امکان تأسیس اقامتگاه‌های بومگردی روستایی فراهم نباشد و در موارد بسیاری مانند منطقه آزاد انزلی باتوجه‌به افزایش بسیار زیاد قیمت زمین، به‌صرفه نیز نباشد. از سوی دیگر روند اداری تأسیس اقامتگاه‌ها نیز بسیار طولانی است که از مرحله معرفی دهیار تا موافقت اصولی موانع بسیار وجود دارد. برخی از این موانع مانند سخت‌گیری بانک‌ها برای اعطای تسهیلات و یا اخذ مجوز از نهادهای مربوطه مانند منابع طبیعی یا مجوزهای بنیاد مسکن انقلاب اسلامی همواره مورد گلایه روستاییان است. بسیاری از روستاییان که علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری بوده و یا حتی اقدام به این کار نموده‌اند، فاقد آموزش و یا آگاهی کامل در زمینه اقامتگاه‌های بومگردی هستند که باعث شده است پس از مدتی انگیزه و امید خود را از دست بدهند. این عدم آموزش حتی در بین مدیران میانی استان مانند بخشداران نیز وجود دارد. در این زمینه نبود بازاریابی و تبلیغات مناسب از سوی نهادهای دولتی و صداوسیما را نیز می‌توان اضافه نمود که سبب عدم شناخته شدن اقامتگاه‌ها و جاذبه‌های بومگردی به گردشگران شده است. تمامی این موارد در مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح مدیران ریشه دارد. به‌عنوان نمونه طرح جامعی برای احداث برنامه‌ریزی‌شده اقامتگاه‌های بومگردی در استان گیلان وجود ندارد و یا ارزیابی از روند گذشته انجام نشده است. به نظر می‌رسد صرف اعطای وام

References

- Anabestani, A., Giyahi, H., Javanshiri, M. (2018). An Analysis of the Effects of Establishing Ecotourism Residence on Development of Rural Settlements (A Case Study of Radakan Village, Chenaran County). *Spatial Planning*, 8(2), 1-24 (in persian).
- Auesriwong, A., Nilnoppakun, A., & Paraweck, W. (2015). Integrative Participatory Community-based Ecotourism at Sangkhom District, Nong Khai Province, Thailand. *Procedia Economics and Finance*, 23, 778-782.
- Bith, B. (2011). Community-based ecotourism and empowerment of indigenous people: the case of Yeak Laom community development, Cambodia , p.p 42- 52.
- Blangy, S & Mehta, H (2006), Ecotourism and ecological restoration, *Journal for Nature Conservation*, Volume 14, Issues 3-4, Pages 233-236.
- Bozarjemehri, kh. (2017). Development of Ecologde in iran, Provinces and Ferdows County, Regional Conference of Tourism Capacity of Ferdows County Development (in persian).
- Brochadao, A & Pereira, C (2017), Comfortable experiences in nature accommodation: Perceived service quality in Glamping, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, Volume 17, Pages 77-83.
- Faraji Rad, A., Ehsani, A. (2011). Study of Indigenous Cluster Experiences to Make a Model for Expanding Local Network in Gramer and Shibderaz Villages. *territory*, 8(issue2), 63-78(in persian).
- Glaser, B. & Straus, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago: Aldine
- Hajbagheri, A & salsali, M. (2003), *Qualitative research methods*, boshra press (in persian).
- Hashemi, S & khosravi, Z. (2016). Effect of Ecology Construction on local Community Participation and Empowerment (Case Study: Simin Dasht Area), *Journal of Heritage and Tourism*, Volume 1, Number 1, pp. 119-138(in persian).
- Hawkins, D. E., (2004). A protected areas ecotourism competitive cluster approach to catalyse biodiversity conservation and economic growth in Bulgaria, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol 12, No 3, Pp 219-244.
- Hoseini, F. (2017). Challenges and Opportunities of ecologde in Iran, Research Meeting Report in Political Deputy Islamic Republic of Iran Broadcasting(in persian).
- Iran National Cartographic Center. (2014), *Layer of country divisions of Iran*(in persian).
- Jackson, L (2010), Toward a framework for the components of green lodging, *Journal of Retail & Leisure Property*, Volume 9, Issue 3, pp 211-230.
- Jamaludin, M and Begam Yusof, Z. 2013, "Best Practice of Green Island Resorts", ASEAN Conference on Environment-Behavior Studies, University of Westminster, London, UK.
- James, G., Hosier, A., & Woo, G., (2002). Using Cluster-Based Economic Strategy to Minimize Tourism Leakages [Z], Research Report Submitted to Global Economic Development Practice (GEDP), San Francisco, California, Pp 1-59.
- Jomepour, M. & Namayandeh, A. (2012). Assessing Ecotourism Potential and Capacity of Desert District of Maranjab, Kashan. *Journal of Research and Rural Planning*, 1(1), 45-71(in persian).
- Karami Dehkordi, M., kohestani, H., yad avar, H., roshandel, R. (2019). Qualitative Analyze of Inhibiting Factors to Use of Renewable Energies with Grounded Theory (Case study: Kahkesh village from Chaharmahal va Bakhtiari province). *Geography and Planning*, 22(66), 207-229(in persian).
- Lee, C. C. & Chang, C. P. (2008). Tourism development and economic growth: A closer look at panels. *Tourism Management*, 29 (1): 180-192.
- Li, Y. (2004). Exploring community tourism in China: the case of Nanshan tourism zone, *Journal of Sustainable Tourism*, 12 (3) 175-193.
- Mic, M & Eagles, P (2019), Ccooperative branding for mid-range ecologdes: Costa Rica case study, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, Volume 25, March 2019, Pages 113-121.
- Murphy, P.E. & Murphy, A.E. (2004). *Strategic management for tourism communities: Bridging the gaps*. Clevedon, Aspects of Tourism Series Channel view Publications.
- Papzan, A., ghobadi, P., Zarafshani, K., Geravandi, S. (2011). Problems and Limitations of Rural Tourism, Using Grounded Theory (Case-study: Harir Village, Kermanshah Province). *Journal of Rural Research*, 1(3), 25-52 (in persian).
- Rebecca, Ch., Rose, B., & Bor, T., (2015). Eco-Lodges, a Future for Sustainable Tourism in Kenya, *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, No 8, Pp 37-41.
- Rezvani, A. (2000). *Geography and tourism Industry*, Payam Noor University press (in persian).
- Rezvani, MR. (2008). *Rural tourism development (sustainable tourism approach)*, university of Tehran press (in persian).
- Rocharungsat, Pimrawee (2005), *Community-based tourism: perspectives and future, possibilities*. PhD thesis, James Cook University.
- Serra, G. (2007), *Ecotourism in the PALMYRA Desert, SYRIA A Feasibility Study*.
- Shamsoaldini, a. (2010). "Rural Tourism" as a Constructive Method for Rural Development, A case Study: Fahlyan village. *JHRE*. 2010; 29 (131) :95-108(in persian).
- Sharpley, R & Telfer, D. (2012). *Tourism and development in the developing world*, translated by hamid zargham borojeni, Zahra nekoi, nilofar abbaspur and moslem shojai, mahkameh press (in persian).
- Theobald William, F. (2004). *Global Tourism*, Elsevier.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی